

شمايل نبوي

Ketabton.com

ناظم

د څمکنو ميا عمر (رح)

سريزه او سمون

زلمی هېوادم

۱۳۹۴ لمريز کال

شمايل نبوي (ص)

ناظم:

د څمکنو ميا عمر (ح)

سريزه او سمون

د

سر محقق زلمي هيو ادمل

۱۳۹۴ ل کال

کتاب پېژندنه:

د کتاب نوم: شمایل نبوي (ص)

ليکوال: د څمکنو میاعمر (ج)

تدوین او تحقیق: سرمحقق زلمی هېوادم

خپرونډی: د افغانستان ملي تحریک، فرهنگي خانګه

وېبپاڼه: www.melitahrik.com

کمپوز/ډیزاین: محمد شعیب شیرزی

چاپځای: سهر مطبعه، کابل

پښتۍ ډیزاین: فیاض حمید

چاپشمېر: ۱۰۰۰ ټوکه

چاپکال: ۱۳۹۴ ل کال / ۲۰۱۵ م

د تحریک د خپرونو لړ: (۷۶)

یادونه: د چاپ حقوق له ملي تحریک سره خوندي دي او د کتاب د محتوا مسوولیت لیکوال پورې اړه لري.

د تحريك يادښت

د افغانستان ملي تحريك د (۱۳۹۳ ل) كال په پيل كې له خپلو گرانو هېوادوالو سره ژمنه كړې وه چې د دې كال په بهير كې به (شل عنوانونه) بېلا بېل ديني، علمي، ادبي او ټولنيز اثار خپلې ټولنې ته وړاندې كوي. ملي تحريك دا ژمنه د ياد كابل د كب پر (۲۸) مه نېټه پوره او د يوې پرتمينې غونډې په ترڅ كې يې شل عنوانونه علمي اثار هېوادوالو ته وړاندې كړل. ملي تحريك په ياده غونډه كې ژمنه وكړه چې د (۱۳۹۴ ل) كال په بهير كې به انشاء الله د خداى (ج) په نصرت ټول ټال سل (۱۰۰) عنوانه بېلابېل علمي اثار ټولنې ته وړاندې كوي. طبيعي خبره ده چې دا اسانه كار نه دى، ډېر زيات زيار او زحمت ته اړتيا لري، خو ملي تحريك ټينگ هوډ كړى چې خپله دا ژمنه به هم د تېرې ژمنې په څېر عملى كوي. دا اثر چې ستاسو په لاس كې دى د همدې (سل عنوانونو) ژمنه كړو اثارو له جملې څخه دى، چې د چاپ جامه اغوندي. ملي تحريك هيله لري چې له دې اثر څخه به زموږ هېوادوال په زړه پورې گټه پورته كړي. ملي تحريك له ټولو هغو ليكوالو، ژباړونكو، سمونچارو، مالي او معنوي مرستندويانو او چاپ چارو څخه چې ددې اثارو د چاپ په دې ټول بهير كې يې يو بل سره مرسته او ملگرتيا كړې او دا فرهنگي بهير يې بريالى كړى، د زړه له كومې مننه كوي او كور وداني ورته وايي.

د هېواد د فرهنگ د ښېرازۍ په هيله

د افغانستان ملي تحريك فرهنگي خانگه

د ځمکنو ميا عمر (ج) او دده شمایل نبوی (ص)

د ځمکنو ميا عمر د هغو روحانی او عرفانی شخصیتونو په ډله کې ولاړ سړی دی چې د روحانیت انگازې يې ترملکونو پورې خورې وې او ډيرو د الهی مینې پتنگانو له ده څخه روحانی او عرفانی فیض موندلی دی.

د ځمکنو ميا عمر داسی روحانی شخصیت و چې یوازې په تلقین او تبلیغ او د خلکو په روحانی روزنه يې بسنه نه کوله، بلکه قلم يې په لاس کې و او د خپلو افکارو د بیان او خپل ولس ته د پراخ او زیات خدمت په منظور يې په پښتو، پارسی او عربي ژبو آثار هم لیکل.

پښتو ژبی او ادب ته خدمت نه یوازې په ده پورې
 منحصر پاتی شو، بلکه په کورنۍ کې یې زامنو او همداران
 دده ډیری مريدانو پښتو ادب او پښتو ژبی ته داسې خدمتونه
 وکړل چې تر هغې پښتو ژبه او ادب موجود وي، نو د ميا عمر
 (ح) دده د کورنۍ او مريدانو نومونه به تل ورسره ژوندي وي.

د ميا عمر (ح) په زامنو کې محمدی (۱۲۲۰ هـ ق مې) او
 احمدی د پښتو ژبی لوی شاعران او د زیاتو مؤلفاتو خاوندان
 دي او له دې سربیره محمدی صاحبزاده چې د پښتو آثارو د
 خوندی کولو او حفظ په لاره کې کوم کارونه کړي دي، هغه د
 پښتنو په فرهنګی تاریخ کې لوړ ځای لري. د دولسمې هجری
 پېړۍ په دوران کې د نوموړی محمدی صاحبزاده په پرمایښت
 د پښتو ډیر نایاب متون د زین الدین پېښوری او گل محمد
 پېښوری په ښکلو خطونو خطاطی شوي دي. دده په پرمایښت
 کښل شوې خطی نسخې ځینې د خط او نورو ځانګړنو له پلوه
 هنری ارزښتونه هم لري (۱)

کله چې زموږ مشرانو فرهنګیانو د پښتو ادبیاتو په
 رشد کې د ځینو پښتنی کورنیو پر کارونو خبرې کړې دي، نو
 یې د ميا عمر (ح) کورنۍ هم نه ده هیږه کړې، او دا کورنۍ یې د
 پښتنو په فرهنګی کورنیو کې شامله بللی ده (۲)

ددې فرهنگي کورنۍ مشر ميا عمر^(ح) دی چې په دې
لیکنه کې یې پر احوالو او آثارو لږ لږ خبرې کوو، او بیا یې د
شمایل نبوي رساله خپرو.

(۱) ميا عمر^(ح):

د تيرې شلمې ميلادي پيړۍ له دويمې نيمايي کلونو را
پدې خوا د پښتو په ادبي، عرفاني او فرهنگي څيړنو کې د ميا
عمر^(ح) او دده د آثارو او افکارو پريادونو ډير پيښيږو.
متفرقي يادونې، مقالې، د ځينو څيړنو په ترڅ کې بحثونه او
حتي مستقل آثار دده پر احوالو او آثارو ليکل شوي دي.

د پښتو له ادبي تذکرو څخه د پښتانه شعراء په لړۍ کې
هم دده احوال او آثار ضبط شوي دي، (۳) او د ميا صاحب^(ح)
خيره موږ ته د يوه پياوړې فرهنگي، نوميالي اجتماعي
پيشوا، او منلي روحاني لارښود په توگه ځليږي، که ووايو چې
دده پر احوالو بيا څه ليکل اضافي خبره ده، نو دا به کومه زياته
خبره نه وي، خو دا چې ما دده يو نا چاپ او مستقل اثر چاپ ته
آماده کړی دی، نو د متن څيړنې د اساساتو او لارښوونو له
مخې زه اړ يم چې ددغه اثر د ناظم په توگه پر ميا صاحب هم
مختصر څه ووايم (۴).

د میا صاحب پر احوالو خورا مغتنم اثر چې د ځانگړې رسالې په بڼه چاپ شوی دی، هغه د استاد رشاد لیکلی: د ځمکنو میا عمر^(ج) نومی رساله ده، چې مسایل پکې په خورا دقیق او تحقیقي ډول طرح شوی دي.

زه په دې ځای کې د میا صاحب احوال د استاد رشاد څیړنو او ځینو نورو منابعو ته په پاملرنه ډیر لنډ وړاندې کوم: د میا صاحب نوم محمد عمرو، پلار یې ابراهیم، نیکه یې کالا خان او غور نیکه یې فقیر خان نومیده.

د استاد رشاد د څیړنو له مخې د میا صاحب د زوکړې نیټه باید ۱۰۸۰ هـ ق کال وي (۵) ځکه که دا کال دده د زوکړې کال ونه منو، نو بیا تر ۱۰۹۹ هـ ق کال دمخه د علم د زده کړې لپاره کابل ته دده د راتگ خبره ناشوني غوندې ښکاري. د میا صاحب د زوکړې نورې سنی هم خلکو راوړې دي، خو د استاد رشاد د باور له مخې ۱۰۸۰ هـ ق کال دده د زوکړې سنه کیدای شي.

میا عمر^(ج) په نسبي لحاظ تر کلانیو پښتنو ته منسوب و. دده پلار د پنجاب په فرید آباد کې اوسیده، هوری مړ دی او د راوی د سیند پر غاړه ښخ دی.

د ميا صاحب د زوکړې په باب د ارواښاد عبدالحليم اثر
رايه داده چې دی د پنجاب په فريد آباد کې زوکړی دی او د ۱۲
يا ۱۴ کالو په عمر خپل مورني کلی څمکنو ته راغلی دی (۶).
خو استاد رشاد د ميا عمر (ح) له خپل اثر خزينة الاسرار څخه
داسی سند را نقل کړی دی چې د ارواښاد اثر، قول پرې
ماتيږي.

په خزينة الاسرار کې ميا صاحب ليکلی دي: "مولد
پشاور است و نشو و نما هم انجا يافته ام" (۷). ميا صاحب د
خپلی ترجمه کړې خلاصه کيدانی په مقدمه کې هم د خپل نسب
او کورنۍ په باب څه خبرې کړې دي، چې دا لاندې بيتونه يې
زموږ د بحث د بشپړتابه له مراتبو سره مرسته کوي، ميا عمر (ح)
ويلی دي:

اوس بيان کوم و تاته د نسب خپل او راتله و څمکنو ته د سبب خپل
که زما د نوم په زړه کې لرې شوق نوم زما محمد عمر واوره په ذوق
باجوړ د پلار نيکه زما وطن دی څمکنی په پشاور کې می مسکن دی
په ځنښی سره که ياديم زه پښتون سيادت راسره کاندې پيوستون
اعلا جد می و پيدا له سیدی زه سيد يم په سبب ددی جدې (۸)

د ميا صاحب بشپړ نوم، لکه څنگه چې ده خپله ويلی دي
(محمد عمر) و، خو په خلکو کې يې په ميا عمر شهرت درلود

او دده مبارک نامه پښتو فولکلور ته په همدې بڼه لاره پیدا کړې ده، لکه په یوه لنډې کې چې راغلی دي:

په پېښور کې وlian ډیر دي
کړې جنډې په میا عمر ولاړې دینه

میا صاحب تر ۱۰۹۹ هـ ق کال دمخه کابل ته د علم د زده کړې لپاره راغلی و، تر ۱۱۰۳ هـ ق کال دمخه له کابل څخه پېښور ته ولاړ او بیا له پېښور څخه کوهان ته ولاړ او له هغه ځایه د بهیري، خوشاب، ډیره اسماعیل خان، ډیره غازی خان او ملتان له لارې لاهور ته ورسید او په ۱۱۰۴ هـ ق کال په لاهور کې د شیخ سعدی لاهوري (۱۰۳۳ - ۱۱۰۸ هـ ق) په حضور مشرف شوی دی (۹).

له لاهور نه بیرته پېښور ته راغلی دی، دلته د پېښور په سیمو کې یې د چا میرزایی کوله، خو کله چې خبر شو چې دا سړی سود خور دی، نو یې د هغه نوکری پرېښوده او بیا یې د یو بل چا زامنو ته درس وایه، په ۱۱۰۸ هـ ق کال کې یې دغه نوکری هم له لاسه ووتله.

استاد رشاد کښلی دي چې میا صاحب (ح) په ۱۱۰۵ هـ ق کال د شیخ سعدی لاهوري لاس نیوی وکړ او د نقشبندي مجددیه طریقی تلقین یې وموند. (۱۰) کله چې شیخ سعدی

وفات شو، نو میا عمر^(ح) بیا د شیخ یحیی اټکی (۱۰۴۱-
۱۱۳۱ هـ ق) لمن و نیوله، او له ده څخه یې فیض بیاموند.

د سلوک لوړو مقاماتو ته ورسید او د ارشاد اذن یې
حاصل کړ. میا صاحب د خپلی عرفانی لارې او مشرب په باب
ویلی دي:

دا بیان کړسی نامه د نقشبند ده له حضرت صدیق تر ما پورې پیوند ده
بنکوم زه بیان د سلسلی د نقشبند طریقه ده هم په زړه می دلیسند
په مذهب د حنفی سنی مذهب یم طریقه نقشبندی کې پاک مشرب یم (۱۱)

له شیخ سعدی لاهوری او شیخ یحیی اټکی سربیره له
مولانا محمد قطب مشوانی (۱۱۰۸ هـ ق مې) سید عبدالشکور
اټکی (۱۱۱۳ هـ ق مې) او شیخ عبدالغفور پینسوری (۱۱۱۶ هـ
ق مې) سره محشورتیا او صحبتونو هم د میا عمر^(ح) په روحانی
روزنه کې برخه لرلی ده.

کله چې په ۱۱۳۱ هـ کال شیخ یحیی اټکی وفات شو، نو
له لیریو لیریو ملکونو څخه خلکو د روحی روزنی په منظور
میا صاحب ته رجوع کوله او د شهرت انگازې یې هرې خوا ته
خوړې شوې.

شاهان او گدایان یې حضور ته ورتلل او دده له روحانیته
یې فیضونه موندل، لنگر یې جاری و، په لیریو، لیریو سیمو
کې یې خلیفه گان او ماذونان درلودل.

لوی احمد شاه بابا (۱۱۶۰ - ۱۱۸۲ هـ.ق) هم ده ته ارادت درلود، مسعود گل د میا صاحب د مناقبو په کتاب کې ویلی دي:

له ما واوره په اخلاص ته دا کلام	دا رنگ نقل اورم زه له خاص و عام
مسمی وه په نامه د احمد شاه	چی بادشاه د زمانی جهان پناه
په خدمت د میا صاحب و ډیر متقاد	ډیر محکم و په اخلاص په اعتقاد
په گلزار د خمکنو به و، بلبل (۱۲)	چی به راغی پېښور ته نور به تل

میا صاحب تر سلو کلو زیات عمر درلود او خپل عمر یې گرده، په زده کړه، تدریس، تلقین، ارشاد، اذن، او د ولسونو په روحانی او اجتماعی روزنه، مطالعه او تألیف تیر کړ، بالاخره د ۱۱۹۰ هـ.ق کال د بزرګۍ د میاشتې، په لومړۍ نیټه او یا تر رجب د دمخنۍ میاشتې په ۲۹ مه وفات شوی دی (۱۳). او د پېښور د توابعو د خمکنو په کلی کې ښخ کړل شو، زیارت یې اوس هم هوری شته او حاجتمندان د خپلو مرادونو د پوره کولو لپاره ورته ورځي.

د میا صاحب په مړینه ډیرو پښتنو شاعرانو مرثیې ویلي دي، او ډیرو یې د مرګ تاریخي مادې په شعرونو کې د معما په ډول نغښتې راوړي دي، لکه د پښتو ژبې نازک خیال شاعر کاظم خان شیدا (۱۱۹۴ هـ.ق مې) چې یې د مرګ تاریخي ماده په یوه نظم کې داسې راوړې ده:

میا عمر صاحب په خپل دوران کی چی کشاده یې د فیض باب وه
شاه وگدا یې په در حاضر وو مرجع د خلقو، عالم مآب وه
تاریخ یې دادی در حلت واوره شیخ اجل وه، قطب اقطاب وه (۱۴)
میا صاحب په خپل پر باره ژوند کې په پښتو، پارسی او
عربی ژبو آثار لیکلی دی، لکه چې ده خپله ویلی دي:

تصانیف له دې فقیره چی عیان دي
په فارسی په عربی کی نمایان دی
په پښتو ژبه هم ماکړي بسیار دي
ځنی ځنی بیا مشهور په هر دیار دی (۱۵)

زه به ددې لیکنی په دې برخه کې دده پر معلومو تألیفاتو
څه خبرې وکړم:

الف، خزینة الاسرار:

د میا عمر^(ح) په لاس ته راغلو آثارو کې د تألیف د قدامت
پر اساس قدیمترین تألیف خزینة الاسرار نومېږي چې په
۱۱۱۲ هـ ق کال کې یې تألیف کړی دی، ځینی زیاتونی یې په
۱۱۱۳ هـ ق کال هم پکی کړي دي.

په دې کتاب کې د شیخ آدم مشوانی، شیخ سعدي
لاهوری او شیخ یحیی اټکی احوال، خوارق او کرامات په
مفصل ډول راوړل شوي دي. له دې سربیره په دې کتاب کې د

نقشبندیه طریقی د مشرانو او مرشدانو بیان هم په اجمالی ډول راغلی دی.

دا کتاب په پارسی نثر لیکل شوی دی او د میا صاحب د پارسی انشاء او پارسی نثر لیکلو شیوه ترې رابښکاري. په دې کتاب کې د میا صاحب ډیر ښکلی پارسی قصاید او ځینی نور منظومات هم راغلي دي. ددې کتاب له مطالعې ښکاری چې میا عمر^(ح) د پارسی نظم او نثر لیکلو عالی استعداد درلود. خزینة الاسرار تر اوسه نه دی چاپ شوی، یوه ناقص الاخر نسخه د افغانستان د علومو اکاډیمي په کتابخانه کې شته او یوه بله نسخه یې استاد رشاد په لاهور کې ښوولی ده.

ب، خلاصه کیدانی:

خلاصه کیدانی په عربي ژبه د لمانځه په باب د حنفی فقهی یو کتاب دی، چې لطف الله نسفی کیدانی (۷۵۰ هـ ق مې) لیکلی دی. دا کتاب یوه مقدمه او اته بابونه لري. میا عمر^(ح) ددغه کتاب مطالب په پښتو نظم ترجمه کړي دي. ددې ترجمې ټول بیتونه ۳۴۳ دي. د میا صاحب د پښتو ترجمې د لومړي باب شکلي سکښت قصیده ډوله نظم دی، خو نور بابونه یې د مثنوی په کالب کې نظم شوي دي.

د استاد رشاد له څيرنۍ سره سم د خلاصۍ د پښتو
ترجمې کال ۱۱۴۲ هـ ق يا ۱۱۴۸ هـ ق ښوول شوی دی.

دا رساله ميا صاحب د خپل زوی احمدي صاحبزاده
(۱۲۳۳ هـ ق مې) په غوښتنه په پښتو ترجمه کړې ده، په دې باب
د ميا عمر (ح) خپله وينا دا ده:

نورالعین محمدی — شرفرزد	ورپسی عبید الله دی ارجمند
په میاگل سره مشهور په هر دیار	راغی کښیناست ونيو ده زما کنار
راته کاندې مسایل چی د صلوة دي	خلاصه کی عجایب په درجات دی
باری دا کتاب په ژبه عربی دی	کله پوه پرې هر طالب غبی صبی دی
مسایل د خلاصی که په پښتو شی	ډیر په کار به دا کتاب د پښتنو شی
په بار بار چی د میاگل وه دا الحاح	په پښتو ژبه زما وشوه صلاح

د ميا صاحب ترجمه کړې خلاصه دده له ډيرو نورو
منظومو آثارو سره يوځای د هشنغر د فضل حق اخوندزاده په
زیار دده له (۷۸) اضافی بیتونو سره چاپ ته آماده شوې ده.

د خلاصې پښتو ترجمه په ۱۲۹۸ هـ ق کال د (خلاصه
کیدانی افغانی معۀ دیگر مسایل مفیده) په نامه د دهلی په
فیض عام مطبعه کې چاپ شوې ده.

په دې چاپی نسخه کې د میا صاحب له خوا د خلاصی د
اتو بابونو له پښتو ترجمې سربیره، د فضل حق اخوندزاده ۷۸
بیتونه (مقدمه او خاتمه) او د میا صاحب نور منظوم رسایل د

همدې چاپي خلاصې د متن وړاندې وروسته ورسره چاپ شوي دي. د دغو منظوماتو د بيتونو شميره (۸۵۰) بيتونو ته رسيږي، او دا داسې منظومات دي، چې موضوعات يې له خلاصې سره نېغه اړيکه نه لري.

د خلاصې تر متن دمخه چې د ميا صاحب ځيني نور منظومات راغلي دي، د بيتونو شميره يې (۲۰۸) ده، او په هغو کې حمد، نعت، مناجات، د کتاب د تصنيف باعث، د چهاريار منقبت، د ميا عمر (ح) خپله نسب نامه، د نقشبنديه طريقي سلسله او نور مطالب راغلي دي.

د خلاصې تر متن وروسته چې د ميا صاحب کوم منظوم آثار راغلي دي، د هغو د بيتونو شمير ۲۴۲ دی. په منظوماتو کې زياتره د اسلامي تاريخ ځيني حکايات او روايات منظوم بيان شوي دي.

د ميا صاحب دغه حکايتي ترجمې په پښتو ادب کې د قصصو او حکاياتو په تاريخ ليکنه کې د هيريډو نه دي.

ج، شرح فقه الاکبر:

فقه الاکبر يوه رساله ده، چې د علم کلام او عقايدو په خصوص کې بحثونه لري او رساله په عربي ژبه تاليف شوې ده. د دې رسالې د مؤلف په باب بيلا بيل نظريات څرگند شوي دي، چا د يوه او چا د بل گهلي ده. استاد رشاد دغه نظريات ګرده

راوړي دي. پر دغه کتاب میا صاحب په پارسی ژبه یوه شرح لیکلی ده، چې خطی نسخه یی د تاشکند په یوه کتابخانه کې خوندي ده (۱۶).

د، المعالی شرح الامالی:

امالی یوه عربی قصیده ده، چې په ۵۲۹ هـ ق کال امام سراج الدین ابو محمد عبدالله علی بن عثمان الاوشی الفرغانوی (۵۷۵ هـ ق مې) نظم کړې ده او ټول بیتونه یی ۷۳ دی.

پر دې قصیده ځینو پښتنو علماوو، لکه اخوند درويزه (ح)، عبدالرحمن زميند اوری او میا عمر (ح) په پښتو او پارسی شرحی لیکلی دي.

د میا صاحب شرح پارسی ده، او د ارواښاد عبدالحليم اثر په قول میا صاحب دغه شرح په ۱۱۵۸ هـ ق کال بشپړه کړې ده. نوموړی اثر د میا صاحب د دغی شرحی دوی خطی نسخی ښوولی دي.

ه، نسب نامه:

دغه کتاب په ځینو ماخذو کی د پښتنو نسب نامی په نامه ښوول شوی، خو د حیات افغانی مؤلف بیا ویلی دي چې

میا صاحب د ارمر و شجره په پښتو نظم ولی ده (۱۷) ددغه کتاب ځانگړی چاپی نسخه ما نه ده لیدلې.

(۲) د میاعمر (ع) شمایل نبوی (ص):

شمایل د شمیله عربی کلمی جمع ده، چی د شمایل کلمه مجازاً د شکل او قیافی په معنی هم راځي. (۱۷)

د اسلام د نازولی پیغمبر حضرت محمد (ص) د شمایلو زیات کتابونه په عربی، پارسی، اردو او نورو شرقی ژبو په نظم و نثر کښل شوی دی. پښتو هم یوه له دغو شرقی ژبو څخه ده چې د حضرت پیغمبر (ص) د شمایلو د بیان ډیر رسایل او کتب پکی لیکل شوي دي.

هغه پښتانه لیکوال چې پښتو شمایلنامی ترې پاتی دي. دا دي:

اخوند درويزه ننگرهارى (ع) (۹۴۰ - ۱۰۲۸ هـ ق) اخوند احمد، سيد حسين، اخوند قاسم پاپینی، محمد گل کوهاتی، شیر محمد هوتک (۱۰۹۲ - ۱۱۷۵ هـ ق) سکندر خان خټک (۱۰۸۲ - ۱۱۱۲ هـ ق) عبید الله میاگل، امیر شاه، مستقیم، غلام نبی او میاعمر صاحب. ما ددغو شمایل نامو په باب یوه څیړنه د سکندر خان خټک د نظم کړې شمایلنامی په تعلیقاتو

کې وړاندې کړې ده (۱۸) نو ځکه دلته يې يوازي يادونه لازمه وه.

د پښتو په لرغونو شمایلنامو کې يوه هم د ميا عمر^(ح) شمایلنامه ده، چې دا شمایلنامه تر اوسه نه ده چاپ شوې، يوه خطي نسخه يې د کابل پوهنتون په خطي کتابونو کې محفوظ ده (۱۹).

د ميا صاحب د شمایلنامې دغه خطي متن د يوه خطي جونگ په ترڅ کې خوندي دی، او ددې خطي نسخې ۹ مخه يې نيولې دي.

دا شمایلنامه منظومه ده او شکلي سکنت يې د غزلو او قصيده ډوله اوږدو غزلو دی. ټول بيتونه يې ۱۲۵ دي. (۲۱) دا شمایلنامه ميا عمر^(ح) په ۱۱۲۳ هـ ق کال په ځمکنو کې پای ته رسولې ده، لکه چې ده ويلې دي:

په مقام د پېښور پــــه ځمکنو کې شمایل شه د طالب د زړگي نهال
زړو سل او درې شپيته د هجرت سن و چې را وخوت دا مذکور، لکه هلال

د ميا صاحب د شمایلنامې ژبه درنه نه ده، خو نظمونه يې رسالبي نه لري، او د استاد رشاد تحقيق مطابق په دې نظمونو کې دوه وزنونه سره گډ شوي دي، څنگه چې موږ د ميا صاحب د نظم کړې شمایلنامې يوازي همدا يوه نسخه په واک کې لرو، نو

ځکه موږ نه شو ویلای، چې دغه گډوډۍ یوازې په همدې نسخه کې واقع دي، که نورې نسخې هم دا ډول گډوډۍ لري. ددې کتاب دوې نورې نسخې ارواښاد اثر په نخښه کړې دي، چې د پښتونخوا په کتابخانو کې ساتلې کېږي.

څنگه چې موږ دمخه اشاره وکړه، د میا صاحب دغه منظومه پښتو رساله تر اوسه نه ده چاپ شوې، نو می لازمه وگڼله چې په دولسمه هجری پېړۍ کې د پښتنو ددغه ستر روحانی او علمی شخصیت دغه ناچاپه اثر چاپ ته آماده کړم. په همدې نیت می په ۱۳۵۹ هـ ش کال کې دغه متن د کابل پوهنتون له نسخې څخه را نقل کړ او را سره پروت و، په ۱۳۶۷ هـ ش کال کې می دا نقل له اصل سره بیا مقابله کړ او تر مقابلي وروسته می پاکنویس کړ او لازم تصحیحات می پکې داسې وکړل، چې د اصل بڼه می یې په لمن لیکنو کې ښوولې ده. ددې متن د تصحیح روش قیاسي دی او دا په دې دلیل، چې د واحدې نا باوره خطي نسخې د موجودیت په صورت کې د متن محقق اړ دی چې له دغه روش څخه استفاده وکړي.

د متن د خطي نسخې نومرې می د چاپ ته برابر شوی متن په ښی اړخ کې د دا ډول [۱] قوسونو تر منځ ښوولې دي، د بیتونو شمیر می د متن کین اړخ ته په همدې لور ډول

قوسونو کی راوړی دی او د حاشیو نومرې په مسلسل ډول د ډا ډول () قوسونو ترمنځ راغلې دي.

ما ددې متن په تصحیح او ددې مقدمې په کښلو کې تر یوه حده کار کړی دی، هیله لرم چې زما دا کار د میا صاحب ددغه اثر د چاپ او نشر په صورت کې د افغان دیندوست ملت په درد و خوری، او زموږ د زړو متونو لیاوال محققان هم ځنی استفاده وکړي.

ماخذونه:

(۱) هیوادم، زلمی، د پښتو آثارو د خطاطۍ عمده مرکزونه، ریاست فرهنگ، کابل، دولتی مطبعه ۱۳۲۴، ۷۹- ۸۰ مخونه.

(۲) رښتین، پوهاند صدیق الله، پښتو پیژندنه، پښتو څیړنې، پښتو ټولنه، کابل، دولتی مطبعه، ۱۳۵۲ هـ ش ۲۵ مخ.

(۳) بختانی، عبدالله، پښتانه شعراء څلورم ټوک، پښتو ټولنه، کابل، دولتی مطبعه، ۱۳۵۷ هـ ش ۲۹- ۷۵ مخونه.

(۴) هیوادم، زلمی، د متن څیړنې میتودولوژی، پښتو ټولنه، کابل، د ښوونې او روزنې مطبعه ۱۳۲۹ هـ ش، ۱۱۴ مخ.

- (۵) رشاد، پوهاند، عبدالشکور، د څمکنو میاعمر^(ج) د افغانستان د علومو اکاډیمي، کابل دولتي مطبعه ۱۳۲۰ هـ ش، ۱۱ مخ.
- (۶) اثر، عبدالحلیم، روحانی تړون او روحانی رابطه، پېښور، ۱۹۲۵ ع، ۷۵۹ - ۷۲۰ مخونه.
- (۷) د څمکنو، میاعمر^(ج) خزینة الاسرار، (خطی) د افغانستان د علومو اکاډیمي خطی نسخه.
- (۸) د څمکنو، میاعمر^(ج) خلاصه کیدانی معه دیگر رسایل مفیده، دهلی، فیض عام مطبعه ۱۲۹۸ هـ ق، ۲ - ۷ مخونه.
- (۹) د څمکنو میاعمر (ج) ۱۴ مخ.
- (۱۰) همدغه اثر، ۱۹ مخ.
- (۱۱) خلاصه کیدانی ۱۱ مخ.
- (۱۲) مسعودگل، مناقب میاعمر چمکنی، دهلی، مطبع فیض عام، ۱۲۹۹ هـ ق ۳ مخ.
- (۱۳) د څمکنو میاعمر^(ج) ۲۷ مخ.
- (۱۴) شیدا، کاظم خان، د شیدا دیوان، د استاد بینوا په زیار، پښتو ټولنه، کابل، عمومي مطبعه، ۱۳۳۱ هـ ش، ۲۱۵ مخ.

(۱۵) خلاصه کیدانی، ۵ مخ.

(۱۶) محمد حیات خان، حیات افغانی، لاهور، ۱۸۲۷ع،
۱۵۴-۱۵۵ مخونه،

(۱۷) د خمکنو، میاعمر (ج) ۵۱ مخ.

(۱۸) هیوادممل، زلمی، د سکندر خټک د شمایل نامه او
پندنامه، تعلیقات، پښتو ټولنه، کابل، ۱۳۲۴هـ ش، ۴۱-۴۹
مخونه.

(۱۹) پهوال، عبدالرحمن او ستوده، د پښتو د ۱۰۸
قلمی نسخو فهرست، کابل پوهنتون ۱۳۵۴هـ ش، د کابل
پوهنتون د کتابخانی ۸۴ نومره خطی کتاب.

(۲۰) ما د استاد رشاد د یوه یادښت له مخی په خپله یوه
مقاله کې چې می، د میاعمر (ج) د شمایلنامی، پر خطی نسخه
کښلی ده، دا ویلی دي، چی د میاصاحب د شمایلنامی بیتونه
۱۲۲ دی. (هیوادممل، زلمی، د خمکنو میاعمر د پښتو خطی
کتاب په باب خوټکی، عرفان د ۱۳۲۹هـ ش کال د قوس گڼه،
۴۰ مخ) خو په متن کی د شمایل نامی د بیتونو شمیر (۱۲۵)
دی.

متن

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

[۱] اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ وَبَارِكْ وَانْعَمْ وَارْحَمْ وَاكْرِمْ عَلٰى
سَيِّدِنَا وَمَوْلَانَا وَشَفِيعِنَا مُحَمَّدٍ سَيِّدِ الْعَالَمِيْنَ وَ سَيِّدِ الْاَنْبِيَاءِ
وَالْمُرْسَلِيْنَ وَ سَيِّدِ الْمَلَائِكَةِ الْمُقَرَّبِيْنَ وَ عَلٰى اٰلِهِ وَاَهْلِ بَيْتِهِ *
اجْمَعِيْنَ دَائِمًا اَبَدًا عَدَدَ مَا عَلِمْتَ وَاِمْلَاءَ مَا عَلِمْتَ تَكُوْنُ وَ زِيْنَةَ
مَا عَلِمْتَ بِعَدَدِ الْاَنْفَاسِ الْخَلَائِقُ وَ التَّسْبِيْحِ الْمَلَايِكُ وَ ذُرِّيَّةِ
الْمَوْجُوْدَاتِ اَجْمَعِيْنَ، كَمَا يُحِبُّ رَبُّنَا وَيَرْضٰى يَكُوْنُ لَكَ رِضًا
وَلِحَقِّهِ اَدَاءٌ وَ فِى الدَّارِيْنَ لَنَا صِلَاحًا وَ فَلَاحًا وَ نَجَاتًا مِنَ النَّارِ
وَمِنْ شَرِّ الْاَشْرَارِ وَ ضَرًّا لِاَضْرَارِ وَ جُنُوْدِ الْكُفَّارِ وَ ارْزُقْنَا مِنْ
عِنْدِكَ ضِيًا وَ نُورًا فِى دَارِ الْقَرَارِ بِرَحْمَتِكَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِيْنَ
(درود شریف)*

تل ثنا دهغه پاک پروردگار

چی ممکن یې له نابوده کړ اظهار
بیا یی غوره په عالم کی پاک رسول کړ
هم یې موږ^{**} دده امت کړو ایماندار
او درود دی پاک الله پرده ویلی
بیایی موږ^(ه هم) مامور کړو پر دا کار^(۵۵)
[۲] دغه پسه شمایل د پاک رسول دي
چی لوستونی^(۵۶) منور شی په انوار
شمایل په لوست وعده د بهشت شوي
حکه هر څوک یې د لوستو طلبگار
د الله ثنا بی حده ***
بنده وایه^(۳) بی عدده
دا ثنایی ازلی ده
له ازله تر ابده

^{**}آ: مونږ

(۵۵) اصل: بیایی موږ پر مامور کړو؛ آ: بیایی موږ پر مامور کړو پدا کار؛ آ: بیایی موږ پر مامور کړو پدا کار

(۵۶) لوستونی: لوستونی یې؛ آ: چه لوستونی منور په انوار

^{**}آ نسخه له دې ځایه پیلیري.

(۳) اصل: وایی

او درود پر * پاک رسول
رحمت راغی ** له احدہ
نن ورخ *** واردی مومنانو
درود وایئ بی عدده
چی درود پر * پاک رسول په مینه وایی
دغه لویه وسیله ده

*** فصل

بیا * د الله ثنا تل وایه ** ای امته
چی (۴) پیدا کړه رسولان آدم صورته
همه * واړو سر حلقه یې پاک رسول کړ

*آ: په
**آ، آټ، آږ: راغلے
***آ: نن هم
*آ: په

**په آنسره کی فصل نشته، آ، آوړه د فصل عنوان لري

*آ، آټ، آو بیا **پ: وایی؛ دا دوه مسرۍ په آ نسخه کی خوړل شوې دي. وروستی
مسری چا په بل قلم لیکلۍ ده: چی پیدا کړی رسولان آدم صورته

(۴) چې = چی یې؛ پ: چی یې
*آ، آټ، آږ: ب: د همه

بیا یی مور دده حساب کرو له امته
له صفته یی عاجز سړي، پیري شوو
که هر څو یی وصف کا* په څو لغته
ولې لږ بیان یی دا دی ای طالبه
مومن* زړه به پرې قوی شی پر همته
پاک رسول نوری بشر* مقبول د خدای وه
بی نظیره عالیشان، تمام پر له برکته (۵)
آدم زاد څه، کائنات کې* مثل نشته
که هر څو کائنات دي عالي فطرته
د صورت بشري سایه یی نه وه ای طالبه (۶)
سرتر پایه نوری (۷) تن، نوری سیرته

*آ، آ: که

*آ: د مومن زړه

*آ: بشره

(۵) اصل، پ: بی نظیره تعالی شانه سرتر پای تمام پرله برکته
کې: کې یې

(۶) پ: د صورت مبارک یی بشری سایه یی نه وه ای طالبه؛

آ: د صورت مبارک بشری سایه نوه ابطال

(۷) آ: سرتر پایه مبارک تن

میچ پری نه کنیناست هیچری ای مومنه
میچ اکثر وی آلوده او پر چرکته
[۳] معجزات یی عجایب او لوی لوی وو
کل کارونه یی واره وو له حکمته (۸)
چی یی ونی رابللی، په قدرت د پاک الله وله راغللی (۹)
دوی به ولوبستی (۱۰) بی درنگه بی محنته
لویو غرونو مخ* خرگند کړ چی زرکیږو و خدمت ته
زرکیده یی په قدرت د پاک الله حاصل بی درنگه بی کلفته
التفات یی ورته نه کاوه هیچیری
وه په ذات کی یگانه بلند همته
میاشت له شوقه دوه نیمه وله** راغله
چی یی وکړ پری نظر له اشارته
و، مقبول په دواړه کونه*** کی طالبه

(۸) آ، آ، آ، پ: کل کارونئ واره پرلبرکت

(۹) اصل: چی یی ونی رابللی وی عاجزی په قدرت د پاک الله وله راغلی؛ پ، آ: ولره

راغلی

(۱۰) له بیخه نییدل.

*آ: مخ ورته خرگند کړ

**آ، پ: ولره

***آ، آ، آ: وه مقبول په دواړه کون

نيڪبختان يې بيرون نه وه*
کافران چي له خدمته يې بيرون شوه*
شرمنده شوه* په دوه کونه هزيمته
چې پيروان* د پاک رسول نه شی طالبه
هغه کسان واره محروم له شفاعته*
په اول يې پيروي په خاص توحيد ده
مشرک حکه بی نصیب شه له رحمته
مَنْ رَغِبَ عَنْ سُنَّتِي لَمْ يَنْلُ شَفَاعَتِي (۱۱) ظاهر دليل دی
دا حديث صحيح راغلی له حضرته
له سنت مراد تمام شريعت دی
دا معنی کړه ښه معلومه له لغته
امرو نهی پاک رسول له خدايه راوپه (۱۲)
پاک رسول زموږ پيشوا دی

* ۱، ۲، آ، وو

* ۱: شوو

* ۲: شرمنده شوو

* ۱، ۲، آ: پيروان

* آ نسخه دلته ناقصه ده

(۱۱) خوک چې زما له سنتو سرغړاونه وکي، بيا به نه مومي زما شفاعت

(۱۲) ۱، ۲، پ: امر نهی پاک رسول له خدای راوپر تعالی شانه

خاص و عام و ته ارشاد کاله رحمته (۱۳)
مفصل می شمایل په پښتو راوپه (۱۴)
عربی و فارسی وه شرین لغته
فصل

پاک رسول نوری جمال نوری بشر
خدای پیدا کړ منور
د صورت سایه یې نه وه (۱۵)
نور یې زیات تر شمس قمر
[۴] دولس لکه دیارلس زره
تیر سو (۱۶) دیرش وینسته یی د سر
او شپږ لکه خونسو (۱۷) دو اويا حساب په پاکه ږیره
اختلاف د روایاتو دلته شته دا مختصر (۱۸)
په حساب کی د وینستو کمی، زیاتی احتیاط دادی

(۱۳) آ: که له رحمته

(۱۴) آ: راوپه

(۱۵) آ، پ: د صورت مبارکی بشری سایه یې نه وه

(۱۶) تیر سو: دری سوه؛ آ، پ: وینسته یی وو د مبارک سر

(۱۷) خونسو: څلور سوه؛ آ، پ: پر پاکه؛ آ، پ: ۲: گیره

(۱۸) اصل، پ: که اختلاف د روایاتو دا له شته دا مختصر؛ آ، پ: که اختلاف د روایتو دا
له

چی تعین پکی رانه شی په شمر
خلاصه، حاصل یې دا چی په سینه یې^{*} د وینستو وه نری لیکه
لکه بنکلی الف سم وی په دفتر
عربی و په فارسی کی مونده کیږي
دا مذکور یې د وینستو^{*} شته مقرر
شمايل نبوي کی سپین وینسته یی دی شمیرلي
سپین وینسته یې تر شل کم وایی په شمر
دري شپيته کاله یې عمر^{*} بی معراج
روایت دا هسی شته دی معتبر
چی اتلس کاله شپه وه مومنانو
^{*}غه ژوندون یې په قدرت د جان پرور
قوت (۱۹) بې شوق او محبت د کردگارو^{*}
غیر گمان چیرې ونه کانهئ ابتر

^{*}آ به سینه یی مبارک

^{*}آ نسخه تردې ځایه ناقصه ده؛ آ، پ: دا مذکور یی د وینستو یی مبارک شته مقرر

^{*}پ، آ: عمر مبارک

^{*}آ: هغه ژوندون پقدرت؛ آ، پ: ژوندون مبارک.

(۱۹) قوت: شومه

^{*}آ، پ: د ذوالجلال و

ملايک بي طعمي* ژوي عجب نه کړي
د الله* تحقيق د رزق کړي بي خبر^(۲۰)
دا احوال يوه معجزه له معجزاتو
د مومن ايمان راوپه دي پرې هنر
پاک رسول کمالات تر عقل لوړ عطا د خدای ده^(۲۱)
ته به څه شکل همگی راوپه په شمر
شمايل لوسته د زړه په فکر بويه
چی د زړه په فکري لوست دی ډیر هنر^(۲۲)
چی په ژبه يی بيان په زړه دليل وي
هغه لوست يی په تحقيق دی پر اثر*

*آ: طلسمی

*آ، آ، آ: داله

^(۲۰) اصل: او د الله تحقيق؛ پ: او داله تحقيق

^(۲۱) اصل: د خدای ده جل جلاله؛ آ: د خدای دي جل جلاله؛ پ، آ، آ: پاک رسول کمالات
کل تر عقل بر عطا د خدای د جل جلاله؛ آ: خدای جل جلاله، (د) نه لري.

^(۲۲) اصل: چی د زړه په فکري لوسته يی دی هنر؛ پ: چی د زړه په فکري لوست وی دی
بهرتر؛ آ: چی د زړه په فکر لوسته دی بهتر؛ آ: چی د زړه په فکري لوست يی ډیر هنر

*له دې نیم بيتي لوړ درې نور نیم بيتي او دا نیم بيتی ټول په آ نسخه کې يوځای داسې
راغلي دي: شمايل لوسته ی دی بهتر چی پږبه يی بيان پږه دليل وي هغه لوست يی په
تحقيق دی پر اثر

د معنی ملاحظه بویه طالبانو
چی محکم* پرې یقین شي محکم تر
په دلیل سری^(۲۳) یو ځل لوسته په کار دي
غه،* یو ځل دی، تر هزار ځله بهتر

فصل*

پاک رسول نوری جمال وه
پیدا کړی ذوالجلال وه
[۵] وه پیدا د خدای له نوره
ځکه بی* نقصه کمال وه
که گمان د اتحاد کړې
دا گمان دې لوی و بال* وه
هغه نور حمدی د خدای مخلوق
تر کل مخلوق مقدم پیدا کړی ذوالجلال وه*

*آ: محکم وم؛ آ، آ: محکم هم

(۲۳) سری: سره یی؛ آ، پ: سره

*آ: هغه

*په آ نسخه کی د فصل عنوان نشته

*آ: یی

*آ: اوبال

اَوَّلُ مَا خَلَقَ اللهُ تَعَالَى نُورِي^(۲۴) لوی دلیل دی
دا حدیث ستا* د مقصود په شبه دال وه
ذات صفات د حق شریک له هیچا نه دی
چی گمان د شرک کا اهل ضلال وه*
نبی و* د خدای له نوره
سری و* له برکته
غوره کری ذوالجلال وه
دواړه شونډې یی تسبیح* وې
مسیح^(۲۵) د ذوالجلال وه
ژبی^(۲۲) وه د خدای له ذکره منوره
چی گویا په حق مقال وه

* آ، آ، آ: هغه نوری محمدی صلی الله وسلم و اله د خدای مخلوق ته (آ، آ: تر) کل مخلوق
مقدمی (آ، آ: ی ته لري) پیدا کری ذوالجلال وه
(۲۴) لومړنی شی چی خدای پیدا کړی و، هغه زما نور دی.
* آ، آ: دا حدیث ستا د مقصود
* آ، آ، آ: چی گمان د شرک کا اهل ضلال وه
* آ، آ، آ: وه
* آ: سری وه لبرکت
* آ: په تسبیح وې؛ آ: شونډې مبارکی
(۲۵) مسیح: خدای تعالی په پاکی یادوونکی.
(۳۳) ژبی: ژبه یی؛ آ: مبارکه ژبه یی وه

نوری غائب او لوږه پوزه
مښک عنبر* ، غه د بهنښت يی کله* سيال وه
زړه* يې پرله صدقه له اخلاصه
درست له رحمه مالا مال وه
دواړه غوږې^(۲۷) يې وو، وپند* و عبرت ته
چی د وحی منتظر په خاص کرم د ذوالجلال وه
دواړه سترگی يې پر حياوې
چی حق بين او با کمال وه
دواړه لاس* يې سر په سخاوو
چی په ورکړه په عالم کی بی مثال وه
حُلق* شیرین يې بهترين وه د بهنښت له هغو شهدو
کل امت* له شفقت يی مالا مال وه

*آ: عنبری

*آ: کا سيال

*پ، آ: مبارک زړه

^(۲۷) غوږې: غوږه يې

*آ: د پند وده عبرت؛ آ: دواړه غوږې مبارک وو وپند و عبرت ته؛ پ: دواړه غوږې

مبارک وو پند او و عبرت ته

*آ، پ: دواړه لاس يی مبارک پر سخاوو

*اصل: حلق

ملا يي وه بهتره د بهنبت له دُر جوهر و
چی ترلې په طاعت وه چی حکمت او برکت پکی کمال وه*
د بهنبت تر سرو یا قوتو یی سینه* وه خوش نمایه
په خوبی درخشان تر لال وه
نوس* یی وه پر حلم
چی قرآن پرې باندې دال وه
قوله تعالیٰ: "وَ اِنَّكَ لَعَلٰی خُلِقَ عَظِیْمٌ" (۲۸) که ته لولې (۲۹)
دا جواب ستا د، غه سوال وه
مبارک بطن یی صابرو، له جمیع صابرانو
چی په صبر لکه بحر مالا مال وه
هم وینسته یی بهترین وه، د بهنبت له هغو پاکو گیاهونو
چی پیدا د حق په فضل بی و بال وه
[۲] هم هډونه مبارک یی بهترین وو د بهنبت له غو کافورو

*آ: کل امت یی

*پ، آ، ۱، ۲: چی ترلې په طاعت وه چی حکمت او برکت معنوي پکې کمال وه
*په ستورو نڅېنه شوي کلمات په مقابله شوو نسخو: پ، آ، ۱، آ کې د مبارک کلمه هم

لري

*نوس یی مبارک وه پر حلم

(۲۸) یی شکه چی ته د عالی اخلاقو څښتن یی

(۲۹) آ، ۲: که ولولې

چی بیان یې زما ستا کله مجال وه
دواړې پښې* یې د باري خدای په عبادت وې
چی ملک یې په طاعت کی کله سیال وه
پاک رسول قبول مقبول^(۳۰) د خدای تعالی وه
تعالی شانه د صورت معنی یی ځکه په کمال وه^(۳۱)

فصل

د حضرت رسول جمال
خدای پیدا کړ با کمال
په جمیع عالم کی غوره
پیدا کړی دوالجلال
پاک رسول محبوب د خدای وه تعالی شانه
له محبوه سیالی څوک کا د کمال
چی پیروشی^(۳۲) د محبوب هغه مقبول شی
قوله تعالی:

* پ، آ، آ، آ: دواړې پښې مبارکې
^(۳۰) آ، آ: پاک رسول بیشک، قبول، مقبول محبوب د خدای تعالی وه
^(۳۱) آ: تعالی شانه د صورت په معنی ځکه په کمال وه.
^(۳۲) آ: پیرو

فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ^(۳۳) | اخبار کوی له دې احوال
او عالم آدم هنوز چی پیدا نه وو
پاک الله وه پیدا کړی
ډیر پخوا زموږ^{*} پیشوا حضرت رسول صاحب کمال
لیکن وقت یې د ظهور راغلی نه وه
د رب کره دي په حکمت واړه کمال
نه هیڅوک دده په رنگ وو
دا لاشه د چا مجال
نه چی دی^{**} د چا په رنگ وه
چی یی ووایم مثال
تن^{*} یی سپین تر سپینو زرو
نوري تن^{*} آدم جمال
گندم گون و ته مایل وه^{*}

(۳۳) نو تاسی زما متابعت وکړئ چی د خدای د دوستۍ وړ شئ

*آ: څمونږ

**پ، آ: او نه دی د چا

*آ: مبارک تن

*پ، آ: نوري تن یې مبارک

*آ: کی هم شته وه

پُرله نوره مالا مال
تل له شوقه گونه زیړه
پُرله شوقه تل خوشحال
نری گله یې وډې وروخی
خم ابروی لکه هلال
فراخ وچولی درخشان وه
نمر تر یې کم دی په مثال
هم یی توره* گرده ږیره
خوشنمای^(۳۴) تر خط او خال
دوه یی توری غټی سترگې
پر حیا زیب د جمال
توربانې یی د راز نمای^(۳۵)
ووه له حسنه^(۳۶) مالا مال
پاکه خوله یې زیب نمایه

*آ: تر

*آ هم توره

(۳۴) آ: خوشنمایه

(۳۵) آ، آ: نمایه، آ: دراز نمای وو

(۳۶) آ، آ: تل له حسنه

رحمت باب^(۳۷) د ذوالجلال
غابن^{*} یی سپین ترمرغلرو
خې^(۳۸) در وښیم مثال
پرله نوره خبله لرې
خوش نمایه^(۳۹) خوش جمال
دواړه لاس یی رسیده ترزنگنونو
ووه پیدا پرله خوبیو^(۴۰) با کمال
هم یی گوتو سر نری (وو) مومنانو^{*}
مونده نه شی آدم زاد په دا مثال
هم یی قد^{*} میانه بالا وه ای مومنه
کله شته، د آدم زاد هسی جمال
هم صادق په کل گفتار او په کردار کې

(۳۷) آ: یاب

^{*} په ستورو په نخبه شوي کلمات په پ، آ، آ، نسخو کې څنګ ته د (مبارک) کلمه لري.
خو په اصل او آ نسخه کې د مبارک کلمه نشته.

(۳۸) خې: څه یی

(۳۹) آ، آ، آ، پ: خوب نمای

(۴۰) آ، آ، پ: خوبی

^{*} آ، پ: هم یی گوتی مبارکی سر نری وې مومنانو؛ آ: هم یی کوتی سر نری و
^{*} پ: قد مبارک

وو، خلک یې په تعظیم په استقبال

فصل

هم و، ختم د نبیانو بی خلافه

په دا حال صحیح قرآن پرې باندې دال

قوله تعالی:

مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِّنْ رِّجَالِكُمْ وَلَكِن رَّسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ
النَّبِيِّينَ (۴۱)

که ته ولولی:

ته به هله شی آگاه په دا احوال

ختم هسی رنگه لویه مرتبه ده ای مومنه

تر دا زیات نشته د هیڅ مخلوق کمال

تر قیامته پس له ختمه نبی نشته

هم دی ختم المرسلین په کل کمال

بیا په قرب د الله تر ختم فوق مرتبه نشته

د نبیانو د ملکو* پاک الله ور عطا کړی دا کمال

معجزات یې عجایب وواي مومنه

(۴۱) محمد، ستاسی د یوه پلار هم نه دی، مگر د خدای استازی او د نبیانو خاتم دی.

*آ، ۲۱: ملک

خوک بی^(۴۲) وکاندي سیالی یی د کمال
چی معراج هم وه یو جز د معجزاتو^(۴۳)
اوس په دا نظر^(۴۴) وگوره کل احوال
کل نیان وه طفیلی له پاکه رویه
له لولاکه^(۴۵) ښه مفهوم کړه دا احوال
چی درود پری پاک الله ملایک^(۴۶) وایی
تر دا زیات نشته د هیڅ مخلوق کمال
په قیامت له پاکه رویه به یی خلاص شی^(۴۷) عامیان واړه
شفاعت ور عطا^(۴۸) کړی ذوالجلال
دا یی لویه معجزه ده^(۴۹) بی نظیره
چی څرگند وه په ټولو کی د رحال^(۵۰)

(۴۲) بی: به بی

(۴۳) آ، ټ، پ: له معجزاتو

(۴۴) آ، ټ، پ: نظیر

(۴۵) آ: لولاک ښه

(۴۶) آ، ټ، پ: او ملایک

(۴۷) آ، ټ، پ: به یی خلاصیږی عامیان واړه، آ: به ی خلاصیږی عامیان

(۴۸) آ، ټ، پ: ور عطا

(۴۹) آ، ټ، پ: وه

(۵۰) اصل: د رحال

کل دوستان یی په بنادي په دواړه کونه
کل دښمن یی زیر زبر شه پایمال
شمايل په لوست وعده د بهنبت شوي
چی قاری یی دی دوست دار د ذوالجلال
نن هم* وار دی مومنانو صرفه مه کړئ
دا هم لویه وسیله ده بر کمال*
که هم* چیرې وی حاجت په دواړه کونه
درمانده شوي* بی طاقته بی مجال
وسيله و پاک الله ته شمايل کړې
هم دده په روی به وغواړې نیک احوال
او که هم* چیرې وي حاجت په دواړو کونو*
په نه خله وظیفه د شمايل په صدق لولی
غه* حاجت په در عطا کا ذوالجلال

*آ: نن وم

*آ، پ: په کمال، آ: با کمال

*آ: که وم

*آ: درمانده شـ

*آ: که وم چیرې

*آ، آ، آ: د دواړو

*آ، آ: هغه

په گناه په بد افعال وظيفه مه کړه
ته به نه شی پرې سودمند په بد افعال
لوی ضرر به آخر درته در پېښ کا*
ته به شی په بد افعال اهل ضلال
دا یو سړو* له اسرارو می ظاهر کړ
بیا به مومي دواړه کونه په کمال
صادقان به شمایل په صدق لولي
چی ایمان یی سلامت شی له زوال
نیکبختان به یی د خدای دپاره لولي
په عقبی به عشرت کاندی* په کمال
"محمد عمر" بن ابراهیم سړپنی شمایل راوړ په پښتو ژبه^(۵۱)
طالبان به یی په لوستو* شی خوشحال

*آ: لوی ضرر به آخر درته پېښ که

*آ، آ: وه

*آ، پ: عشرت کاندی په کمال؛ آ: په عشرت کاندی په کمال؛ آ: به عشرت کاندی په کمال،

په اصل کې: عشرت په کمال د (کاندی) کلمه پاتې ده؛ په پ: آ، آ، نسخو کی کاندی شته؛ ددې نسخو له مخې کاندی په اصل کې ورزیات شو.

(۵۱) آ، پ، اصل: محمد عمر بن ابراهیم اسرائیلی سړپنی، آ: محمد عمر بن ابراهیم

*آ: لوسته، آ: لوست

*آ: لوسته، آ: لوست

موسی، عیسی می مادری پدري وروڼه
شمایل و پښتو ژبی ته راغب د دین په حال (۵۲)
دا توبڼه زموږ دواړو مومنانو
شمایل صحیح عمل بی قیل وقال
په مقام د پشاور په ځمکنو کی
شمایل شه د طالب د زرگی نهال
زراو سل او دری شپيته د هجرت سن وه
چی راوخوت دا مذکور، لکه هلال
[۹] شمایل نبوی صلی الله تعالی علیه و علی اله و
اصحابه و اتباعه وسلم تصنیف حضرت غوث زمان میا
صاحب چی مشهور او معروف په ځمکنو سره دی.
هر که بخواند کاتب را بدعا خیر یاد کند، خدایش خیر
کند.

(۵۲) پ: شمایل و پښتو ژبی ته راغب و د دین په حال؛ آ: په شمایل وه پوښتو ژب ته راغب
دین په حال

د سر خبرې

د ميا عمر څمکنی (ج) (۱۰۸۰ - ۱۱۹۰ هـ ق) د شمایل نبوی (ص) متن ما د کابل پوهنتون د کتابخانې له خطي نسخې په ۱۳۵۹ هـ ش کال نقل کړی و، په ۱۳۲۹ هـ ش کال مې پردې نسخه يوه مقاله وليکله چې پر هماغه کال په عرفان مجله کې چاپ شوه.

تر دې وروسته مې غوښتل چې د متن د چاپ لپاره له چا سره خبرې وکړم. پدې کې د دوکتور نجيب الله حکومت سقوط شو، د تنظيمي جگړو له امله موږ پېښور ته کډه وکړه، له ښه تصادفه ما د شمایل نبوی (ص) متن او مقدمه هم له ځانه سره وړي وو.

د پېښور د استوگنې په اول کال زموږ فرهنگي مشر هميش خليل را څخه پوښتنه وکړه چې د چاپ لپاره تيار څه لري؟ ما ورته په ځواب کې وويل چې په کاغذونو کې مې د څوکنو د ميا عمر صاحب د شمایل نبوی (ص) تيار کړی متن له مقدمې سره راسره موجود دی چې که زمينه وي کيداى شي چاپ يې کړو، خو مخکې تر دې چې د چاپ په لټه کې شم زما له تاسې څخه دا غوښتنه ده چې تاسې هم څه پرې وليکئ.

هميش صاحب په مهربانۍ زما غوښتنه ومنله، خپل کار (متن - مقدمه) مې وروسپارل، او اوږد ليکنه يې پر وکړ، زما په مقدمه کې راغلي معلومات يې غنى کړل او له ځينو خبرو سره يې خپله اختلاف هم څرگند کړ. د دوى تر

لیکنې وروسته ما داسې انگیرله چې گوندې زما کار د چاپ لپاره آماده دی، نیت مې دا و چې یونیورسټی بک ایجنسي خاوند انعام الله جان ته یې د چاپ لپاره ورکړم.

د پېښور د استوگنې پر مهال ما هره ورځ یو ساعت دوه ساعته ددې سیمې د اکادمیکو مراکزو په کتابخانو کې مطالعه کوله. یوه ورځ مې د پېښور پوهنتون د پښتو اکادمۍ په کتابخانه کې د رفیع صاحب له خوا جوړ شوی د پښتو اکادمۍ د کتابخانې د خطي او چاپي نوادرو فهرست کوت، یو ځای د میا عمر د شمایل نبوي نوم مخې ته راغی نو په هماغه ساعت د خپل کار له چاپه منصرف شوم، ځکه زما حدس و چې، لکه د پښتو اکادمۍ، ښایي د پېښور په نورو کتابخانو کې نورې نسخې وي چې زما له تهیه کړي متن سره یې مقابله ضرور ښکاري.

زما حدس سم و، کله چې مې د پېښور په ملی آرشیف کې مطالعه کوله نو هلته هم د میا صاحب د شمایل نبوي درې نسخې را پیدا شوې. پدې ترتیب په پېښور کې ما د شمایل څلور نورې نسخې وموندې، دا څلور سره نسخې مې د خپل تهیه کړي متن سره مقابله کړې او دا مقابله شوې پاڼې را سره وې، کلونه پرې تیر شول. کله چې پوهنوال یون ددې رسالې د چاپ آماده کي ظاهره کړه، نومې دا پاڼې له دوסיې را وایستې او له ځان سره مې فیصله وکړه چې پر متن ما لیکلې مقدمه په هماغسې پرې چاپوم، څنگه چې مې په ۱۳۷۰ هـ ش کال پرې لیکلې وه، خو نور کارونه چې مې په پېښور کې پر دې رساله کړي، د هغو توضیح ته ضرورت و، ددې توضیحاتو مناسب ځای د سرخبرې وې چې زه اوس خپلې اضافي خبرې دلته راوړم:

(۱) له نورو نسخو سره مقابله:

څنگه چې مې دمخه وويل دا متن د کابل پوهنتون له نسخې په ۱۳۵۹ هـ ش کال کې نقل او بيا تهيه شو. د پيښور په کتابخانو کې د مطالعې په دوران کې له لاندې څلورو نسخو سره مقابله شوی دی د څلورو سره نسخو اختلافی موارد په حاشیو کې راغلی دي، نسخې دا دي:

الف، د پيښور پښتو اکاډمي نسخه:

دا نسخه لس پاڼې لري، د محمدی صاحبزاده (۱۲۲۰ هـ ق مې) په امر و هدايت ليکل شوې ده، د ليکلو کال يې ۱۱۹۴ هـ ق کال ښوول شوی دی، ما يې اختصاري علامه (پ) ټاکلې ده، ددې نسخې اختلافی موارد د (پ) پراگرافيم په نڅښه شوي دي.

ب، د پيښور ملی آرشیف نسخې:

لومړۍ نسخه: دا نسخه ټولې ۹ پاڼې لري او د يوې مجموعې په ترڅ کې راغلې ده. دا نسخه هم د محمدی صاحبزاده په هدايت ليکل شوې. اختصاري نڅښه يې (آ) ده. د ليکلو تاريخ يې نه دی ليکلی.

دويمه نسخه:

دا نسخه ۹ پاڼې لري، په ۱۱۹۲ هـ ق کال د محمدی صاحبزاده لپاره ليکل شوې ده، نسخه په يوه مجموعه کې راغلی ده. دا نسخه ما د (آ) په علامه نڅښه ده.

درېمه نسخه:

دا نسخه ۱۰ پاڼې لري، نور محمد نومی په ۱۱۹۴ هـ ق د عاليگي په کلی کې ليکلې ده، کاتب نور محمد خپل پلار نوم گل محمد ليکلی دی. ددې نسخې اختصاري علامه (آ) ده.

(۲) د تصحيح روش:

څنگه د تصحيح روش د متن د خطي نسخو کيفيت، کيميت او څرنگوالی ټاکي، نو ځکه کله چې ما متن لومړی ځل د کابل د واحدې نسخې

له مخې آماده کړې و، نو ځکه مې يې د تصحيح روش قياسي بنوولې و، خو کله چې ما د پيښور په کتابخانو کې څلور نورې نسخې وليدې او دا څلور نسخې مې له خپل متن سره مقابله کړې، نو د تصحيح دا روش راته التقاطي نه، بلکه انتقادي ښکاري، ځکه اصل او څلور سره ورسره مقابله شوې نسخې کابو سره يوشی دي، دغسې اختلافات چې د متن مفهوم ته ضرر ورسوي، په پنځو سر نسخو کې نشته او د نسخو اختلافات يې زياتره املايي او ليکدود دي. ما د نسخو اختلافات د متن په حاشيو کې راوړي دي، کوم ځای چې د اصل خط سم نه دی راښکاره شوی، د اصل ضبط مې حاشيې ته راوړي دي او متن مې د نورو نسخو د ضبط له مخې سم کړی دی.

(۳) سريزي په ارتباط:

ما په سريزه کې د افغانستان له پاچهانو څخه يوازي لوی احمد شاه بابا د ميا عمر^(ح) له مريدانو او اراداتمندانو کې ياد کړی و. (سريزه، ۷ مخ)

دوکتور محمد حنيف د Ph.D په ډيزرتيشن کښلی دي چې تيمور شاه درانی (۱۱۸۲ - ۱۲۰۷ هـ.ق) هم د ځمکنو له خانقا سره منسلک و، تيمور شاه چې کله پاچا شو نو له څلورو زرو درباريانو او فوج سره د ميا صاحب سلام ته راغی. د دادين په مناقب ميا عمر کې راغلي دي:

دا ارشاد وکړ صاحب چې اي ملوکه

پوخ کړه دا قدر طعام له ښه سلوکه

چې سبا راځي فقير ته پر زيارت

نو نهال هسی د باغ د سلطنت

دعا گوی به په کامگار برخوردار باندې

خوا سره کړي چې يې وويني د وړاندې

دا په دا چې دی فرزند د احمد شاه دی

ډير پری خوښ یم مخامخ که پس شا دی

(حيات، آثار ميا عمر چمکنی، ص ۷. ۴)

(۴) پښتو نورې شمایل نامی:

استاد رشاد ليکلی دي چې ما ته د پښتو لس شمایل نامې معلومې دي (دخمکنو ميا عمر^۳ ۲۵ مخ) مگر د رسالې د همدغه مخ په حاشیه کې چې کوم نومونه راغلي د ميا صاحب په گډون ترې نه تنه جوړېږي، خو استاد په دغو نومونو کې د عبدال محمد ترين نوم هم ياد کړی دی چې د آخوند درويزه د شمایل رساله يې په اردو نظم اړولی ده. که به استاد دا نوم هم په دې لسو نومونو کې ښوولی وی، زما فکر د عبدال محمد ترين شمایلنامه خو پښتو، نه، بلکه په اردو ده.

ما د سکندر خان خټک د شمایل نامې په تعليقاتو چې کومې پښتو شمایلنامې ښوولې دي د - ميا صاحب د شمایل نبوي په شمول - يې شمېره ۱۲ ده.

(شمایلنامه او پندنامه، ۴۳ - ۴۹ مخونه)

ما د دې حاضرې رسالې په مقدمه (۱۲ - ۱۳ مخونه) کې د همدا دولسو تنو شمایل نامې ښوولې دي، خو کله چې اوس ما دا متن بيا چاپ ته سره ترتيباوه، نو په دې ارتباط په دغو لاندې نويو موادو پيښ سوم:

(۱) د شمایل نبوي بله رساله د پښتو مربعاتو په کالب کې د ميا عمر صاحب مريد نور محمد په ۱۱۸۰ هـ ق نظم کړې ده چې خطی نسخه يې (۶ پاڼې) د پيښور ملی آرشیف په خطي مجموعه کې خوندي ده. دا خطی نسخه د ناظم نور محمد زوی هدا محمد په

خط ده. ددې شمایل نبوی ناظم نور محمد د نورالبیان په نامه د میاعمر صاحب مناقب، داسماً الحسن رساله او د قصیده برده پښتو ترجمه هم لري.

(۲) مفتی عبدالحنان (۱۳۲۳ هـ ش م) د زیارتي په یوه اوږده قصصی چاربیته کې د حضرت محمد (ص) شمایل راوړي دي. دا شمایل نامه د لغمان مشهور هنرمند مرحوم گل محمد (گلکی) په آواز ثبت له ماسره شته.

(۳) د حضرت محمد (ص) د شمایلو قدیم کتاب په عربی ژبه امام ابو عیسی محمد بن عیسی بن سوره الترمذی را ټول کړی دی او په شمایل ترمذی مشهور دی.

د شمایل ترمذی دوی برخې عبدالجلیل افغانی په پښتو نشر ترجمه کړې دی. دا ترجمه د «شمایل ترمذی خصایل نبوی (ص)» تر نامه لاندې له عربی متن سره یوځای، لومړۍ حصه ۱۲۹ مخه، دویمه حصه ۱۳۲ مخه = ۳۰۵ مخه په یوه وقایه کې د یونیورسټی بک ایجنسي له خوا چاپ شوی ده.

(۵) د میا عمر د شمایل نبوی جوړښت:

استاد رشاد کښلی دي چې د شمایلنامې د نظم شکلی سکښت د غزلې او قصیدې په شان دی... دا شمایل نامه ۱۲۲ بیته ده، پنځه فصلونه لري او د پښتو نظم دوه عروضی شکله پکښې کار شوی دی. د کابل پوهنتون په خطی نسخې کې ځای ځای دغه دوه وزنونه سره ګډ شوي دي. معلومه نه ده چې په نورو نسخو کې هم دغه عروضی ګډوډۍ راغلې دي او که نه؟

(دځمکنو میا عمر (۵۳ - ۵۴ مخونه)

ما د شمایل نبوی (ص) په مقدمه (۱۳ مخ) کې ویلي دي چې د شمایل نبوی ژبه درنه نه ده، خو نظمونه یې رسایي نه لري.

خو کله چې ما د ميا عمر^ع د شمایل نبوی څلور نورې نسخې وکتلې او د کابل پوهنتون ه نسخې سره مې مقابله کړې، نو را ښکاره شوه چې د رسالې شکلی جوړښت په ټولو نسخو کې یو شی دی.

له اصل سره د نورو نسخو له مقابلي زه پدې باوري شوم چې ميا صاحب دا رساله د مسجع نگارانو د منظوماتو غوندې جوړه کړې ده. که چيرې موږ د شمایل نبوی ټوله رساله وگورو نو د مسجع نگارانو د منظوماتو رنگ و بوی لري او زما په پوهه ميا صاحب په قصدي ډول پدې سبک ليکلی ده يا لا اقل زه داسې فکر کوم. که به داسې نه وي، نو ميا صاحب خو د خلاصه کيدانی ترجمه په رسا نظم ترجمه کړې او نور منظومات يې چې د خلاصی له ترجمې سره مله راغلي دي، گرده روغ نظمونه دی چې د رسالې له مخې د شمایل نبوی له نظمونو سره د مقایسې وړ نه دي.

د آخوند درويزه (۹۴۰-۱۰۲۸ هـ ق) د شمایل نامی ځينې برخې:

د حضرت رسول جمال و خدای يوازي پيدا کړی
او عالم آدم لانه و چې نبی يې و هم انبيا کړی
دوه يې توری غټې سترگی هم يې کښلی
لوړه پوزه هم يې توره گرده ږيره کښلی

(مخزن الاسلام، ۱۱۹)

د درويزه^ع او نورو مسجع نگارانو په مسجع منظوماتو کې همدغسې وزنونه سره گډ دي.

(۶) د شمایل نبوي د ليکلو په باره کې:

په قداموو کې دا دود و چې که به يې خپل کتاب د چاپ غوښتنه تاليف کړی و، نو به يې په مقدمه يا موخره کې د هغه محرک يادونه کوله. ميا صاحب هم دا کار کړی دی او خپل هغه آثار چې يې د خپلو زامنو او نورو په غوښتنه

نظم، ترجمه یا لیکلي دي، د هغوی یادونه یې کړې ده. اما د شمایل نبوي په پای کې دا مسرې:

موسی، عیسی می مادري پدري وروڼه

شمایل و پښتو ژبې ته راغې د دین په حال

زما په پوهه میا صاحب د شمایل نبوی^(ص) دا حاضره رساله د خپلو وروڼو موسی او عیسی په غوښتنه نظم کړې ده.

د لوړو یادښتونو په پای کې زه له پوهنوال محمد اسمعیل یون څخه ډیره مننه کوم چې دده یادونو دا رساله د چاپ جوگه کړه، که به نه وي شاوخوا پنځه ویش کاله دا رساله تیاره زما په کاغذونو کې پرته وه، همدا راز ښاغلی محمد شعیب شیرزی د ډیرې مننې وړ دی چې دا رساله یې په ډیر زیار او کړاو زما له کاغذونو کمپوز کړه.

په درناوی

سر محقق زلمی هیوادمیل

دلو. ۱۳۹۴ هـ.ش، کابل

بسم الله الرحمن الرحيم

نحمده و نصلى على رسوله الكريم

هسې خوشبويه شمائل تا د نبی (ص) جوړ کړي
چې لږ مخې دده د بوي عطر و گلاب نه وينم

(مولانا دادین)

بناغلی هیوادم ل زلمی اگر که د خپل عمر له مخه زمونږ د
موجوده دور په وروستیو لیکوالو کښې دی - ولې د پښتو
ژبې او ادب په بې لوثه خدمت کښې قطع نظر د یو څو مشرانو
لیکوالو، په ورومې صف کښې خورا ډیر جوت مقام لري - زه
بناغلی زلمی له هغه وخته پیژنم څه وخت چې موصوف په

افغانستان د روسي جارحيت په نتيجه کښې د کال ۱۹۷۹ع په اوړي کښې د ښاغلي حبيب الله رفيع سره پيښور ته د يو مجاهد او مهاجر په حيث راغلو، نو د خپلو ملي فعاليتونو سره سره يې خپلو ادبي فعاليتونو ته سم دوام ورکړو - د کوزې پښتونخوا د هر ښهر داسې کتابتون به نه وي، چې هغه به د پښتو د زړو آثارو پسې چاڼ کړې نه وي - د مهاجرت په دوران کښې د ذکر شويو ادبي فعاليتونو، او دغه نه وړاندې او بيا وروستو هم چې ښاغلي زلمي د ژبې او ادب د خدمت دپاره د افغانستان او هند په گټ گټ د پښتو ادب د زړو آثارو د تحقيق او لټون دپاره کوم زيارونه گاللي دي، هغو د ستايلي د ادبي کاوشونو د ستاينې شمله، حقيقت دا دی چې ښه جگه کړې ده.

هسې خو که څوک وغواړي د موصوف په ادبي خدماتو روغ کتاب ليکلی شي، خو هر کله چې دلته زما مقصد د ښاغلي هيوادمل زلمي په ادبي خدماتو تبصره نه ده، بلکې د نامتو او مشهور روحاني، عرفاني او ادبي شخصيت د څوکنو د ميا عمر (ح) صاحب په يوه رساله "شمائل نبوي" د موصوف د تحقيقي څيړنې چې د هغه د ټاکلې ليارې د سلسلې يوه ډيره اهمه او مهمه کړۍ ده او ميا عمر صاحب په ځنو نورو مذهبي

او ادبي آثارو چې د ښاغلي مرتب د پاره يې يادگيرنه ضروري وه، مختصر غونډې ذکر کول دي - لکه:

۱ - شمس الهدی : - ميا عمر (ح) صاحب د څوکنو دا کتاب د حضرت محمد صلی الله عليه وسلم د مور و پلار د نجات په موضوع ليکلی دی - د کتاب د ليکلو کال ۱۱۸۳ هجري دی. تقريباً څلورنيم سوه صفې لري.

يوه قلمي نسخه ئې د اسلاميه کالج پيښور په کتابتون کښې موجوده ده. د کتاب پوره نوم "شمس الهدی بدر الدجی فی ذکر ايمان والدى خير الوری" دی - کتاب په عربي ژبه دی.

ب - اللالای علی نهج قوافي الامالی: د علم توحيد په موضوع په ۳۲۴ اشعارو د عربي قصيدې نه په پښتو ژبه منظومه ترجمه ده چې حضرت ميا عمر (ح) صاحب د خپلو ځامنو محمدي صاحبزاده او احمدي صاحبزاده په خواهش کړې ده، دا د علامه محمد الاوشي د قصيدې "المالی" په طرز ليکلې شوې ده - په ورومبي حل د کراچۍ نه شائع شوې ده. د اشاعت د تاريخ پته يې نه لگي - يوه چاپي نسخه ئې د پيښور پوهنتون د اسلامياتو د شعبې د پخواني چيئرمين مرحوم مولانا عبد القدوس په کتب خانه کښې محفوظه ده.

ج - ظواهر السرائر: دا کتاب نږدې په اتو سوو مخونو

مشتمل دی - د حضرت شیخ سعدي لاهوري او ورسره د حضرت سيد آدم بنوري^(ح) د ژوند په حالاتو او مؤلف د زمانې او علاقې د نقشبندي عالمانو او صوفيانو وغيره و د تعلقاتو په حالاتو په فارسي نثر کال. ۱۱۱۲ هجري کښې ليکلی شوی دی - بناغلي هيوادمل زلمی دا کتاب د "خزينة الاسرار" قاضي عبدالحليم اثر مرحوم د "سير الاسرار" او "خزينة الاسرار" مفتي غلام سرور لاهوري او محمد دين حکيم دواړو پرله پسې په خپلو کتابونو "خزينة الاصفياء" او "لاهور ميں اولياء نقشبند کی سرگرمياں" د "جواهر الاسرار" په نومونو ياد کړی دی - هر کله چې د کتاب خپل صحيح نوم "ظواهر السرائر" دی - مؤلف ليکي:

"پس اين مجموعه را که متضمن آن سخنان بود مسمی و ناميده شد به "ظواهر السرائر" و از نوادر اتفاقات آنکه تاريخ اتمام کتاب "ظواهر" از عدد حروف وی که يک هزار و يک صد و دوازده است، اتفاق افتاد"

د - المعالی شرح قصيده امالی: اگر که دغه کتاب ذکر بناغلی مرتب پخپله مقدمه کښې کړی دی - بايد دا خو نور معلومات هم ورزيات شي - کتاب په يوه مقدمه لسو بابونو او ۹۳۸ صفحاتو مشتمل دی - د باطلو عقيدو رد دی. کتاب د

صاحبزاده عبید الله میان گل په خواهش په فارسی ترجمه شوی
دی - کتاب په دغو الفاظو ختمیږي.

"به اتمام رسید این مسمی به معالی شرح قصیده امالی
تصنیف حضرت زبده السالکین، عمدة المحققین قدوة
المتورعین میان صاحب میان محمد عمر^(ح) څمکنی موجب
فرموده صاحبزاده عالی جناب فیضآب صاحبزاده میان گل
جیو ولد میان صاحب معزالیه به دستخط فقیر حقیر محمد
شفیق ختک تحریر یافت واقعه محرم ۱۲۲۹ هـ "

مولانا نور محمد پخپل کتاب "نورالبیان" کښې د
میاعمر^(ح) صاحب د پیدائش پخپله د هغوي خپل بیان داسې
نقل کړی دی.

د جمعی د شپې سحروۀ چې پیدا زما بشروۀ
د صفرې وه غره چې دائې مې کړه سوره

د څوکنو د میاعمر^(ح) د پیدائش کال قاضي عبدالحليم اثر
مرحوم ۱۰۸۴ هجري او ښاغلي هیوادم زلمي ددغه رسالې
په مقدمه کښې د محترم رشاد صاحب په حواله ۱۰۸۰ هجري
ښودلی دی - دغه رنگ د دواړو محققینو تر مینځه د څلورو
کلونو فرق دی. د محترم رشاد صاحب مؤقف دا دی، چې که
حضرت میا عمر^(ح) صاحب د څوکنو په کال ۱۰۸۴ هجری

کښې پيدا شوی وي، نو بيا په کال ۱۰۹۹ هجري کښې د علمي زدکړې دپاره کابل ته د هغوي تلل ناشونې خبره ده - حالانکې په کال ۱۰۸۴ هجري کښې د پيدائش له مخه په کال ۱۰۹۹ هجري کښې د ميا عمر^(ع) صاحب عمر تقريباً پنځلس کلونه کيږي. او که هغوی په پورته ذکر شوي کال د علم د حصول دپاره کابل ته تللي هم وي، پنځلس کلنۍ کښې د علم د حصول دپاره چرته تلل د يقين وړه خبره ده.

د مولانا نور محمد د پورته ذکر شويو شعرونو له مخه ميا عمر^(ع) صاحب د جمعي په شپه سحريعنی د جمعي په سحر زېږيدلی دی. د شعرونو له مخه که د دواړو کلونو د صفر غره حساب کړی شي، نو د کال ۱۰۸۰ هجري د صفر د مياشتې غره (د مياشتې ورومۍ ورځ) د عبدالقدوس هاشمي د "تقويم تاريخي" په حساب د دوشنبې د (پير) ورځ ده. او د کال ۱۰۸۴ هجري د صفر د مياشتې غره د پنجشنبې (زيارت) ورځ ده. شعر کښې هم د جمعي شپه ياده شوې ده. چې د زیارت (پنج شنبې) ورځ ترې مراد دی. په دغه حساب د ميا عمر صاحب د زو کال ۱۰۸۴ هجري صحيح ښکاري.

وفات: د کاظم خان شيدا او صاحبزاده ميا بازگل نه علاوه مولانا دادين چې د حضرت ميا عمر صاحب مريد او هغو په

جنازه کښې شامل وه، هم د میاعمر صاحب د وفات تاریخ په
لاندې شعر کښې وئیلی دی

سن غصق د پنجشنبې په ورځ ای جانه
د رجب په غړې لار ښه له جهان

د "تقویم تاریخی" په حساب د کال ۱۱۹۰ هجري د رجب
وړومبی ورځ د جمعی ده - هر کله چې مولانا دادین د
پنجشنبې (زیارت) ورځ ښودلې ده - د پنجشنبې ورځ د
جمادي - الثانی آخري ورځ ده - په ورځ کښې د غلطۍ امکان د
جمادي - الثانی په وروستی او رجب د وړومبی ورځې د فرق
په مقابل کښې کم دی - ځکه نو کیدی شي چې میاعمر صاحب
د رجب په وړومبی ورځ نه، بلکې د جمادي الثانی په وروستی
ورځ وفات شوي وي، چې د پنجشنبې (زیارت) ورځ ده.
په آخر کښې د ښاغلي مرتب د پاره دعا کوم چې د پښتو
ژبې او ادب د پاره دې الله تعالی ډیر عمر او پښتنو ته د
قدر دانی توفیق ورکړي. اللهم آمین
ماخذ:

۱- روحانی رابطہ او روحاني تړون، مؤلف عبدالحلیم اثر
افغانی

۲- حیات و آثار حضرت میا محمد عمر چمکنی رحمة الله

عليه، از ډاکټر محمد حنيف چئيرمين شعبه دينيات اسلاميه
کالج پيښور

۳- ديوان کاظم خان شيدا، مرتب هميش خليل

۴- تقويم تاريخي قاموس، عبدالقدوس هاشمي

هميش خليل

۱۱ ستمبر (جمعه) ۱۹۹۲ع

۱۲ ربیع الاول ۱۴۱۳ هجري

مننه او کور وداني

د افغانستان ملي تحريک له هېواد پال او فرهنگپال شخصيت
بناغلي (اجر خان زهير) څخه د زړه له تله مننه کوي چې د دې اثر
چاپ ته يې اوږه ورکړه. ملي تحريک وياړي چې د علمي اثارو د
چاپ لړۍ يې پيل کړې ده. دا لړۍ به دوام لري. موږ له ټولو درنو
هېوادوالو څخه په خورا درنښت هيله کوو چې په خپل معنوي او
مادي وس د کتابونو د چاپ دا لړۍ لا پسې وغځوي.

يو ځل بيا ددې اثر له ليکوال او چاپوونکي څخه د زړه له تله مننه
کوو چې ددې اثر د ليکلو او چاپولو جوگه شول.

په فرهنگي مينه

د افغانستان ملي تحريک

د افغانستان ملي تحریک
www.melitahrik.com

د خپرونو لړ: ۷۶

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library